

Nr 300.

Av herr **Mannerskantz m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag rörande ny indelning av riket i borgerliga kommuner m. m.*

I propositionen nr 236 framlägges förslag till lag angående ny indelning av riket i borgerliga kommuner. Härvid har kommunindelningskommitténs betänkande i huvudsak lagts till grund. Det har alltid varit så att felaktiga premisser leda fram till oriktiga konklusioner, och det synes oss som om det föreliggande förslaget i viss mån utgör en exemplifiering härav. Grunden för hela förslaget angives sålunda vara, att de små och svaga kommunerna icke ha varit i stånd att på ett tillfredställande sätt fullgöra sina uppgifter, och att detta har gjort sig särskilt märkbart, när det gällt nya förvaltningsuppgifter eller höjning av den kommunala verksamhetens allmänna standard inom en viss förvaltningsgren (föredragande statsrådet å s. 31).

Man torde ha rätt antaga, att med dylika kommuner menas sådana som icke äro av den storlek som i förslaget uppsatts som ett minimum, d. v. s. med ett innevånarantal av 2 000 personer och ett skatteunderlag av 8 000—10 000 bevillningskronor. Ett dylikt påstående är icke med verkligheten överensstämmande, även om man därvid underförstått att ett mindre antal undantag finnas. Tvärtom kunna ett stort antal kommuner med lägre befolkningstal än 2 000 påvisas som icke blott skött sina kommunala angelägenheter synnerligen väl utan bättre än stora kommuner, vilka ofta ha sämre sociala anordningar men ändock sämre finanser. Detta sammanhänger dels med olika förhållanden i allmänhet, men även att i ett mycket stort antal kommuner av den mindre typen angelägenheterna handläggas med större noggrannhet och klokskap samt med en mera detaljerad lokal- och personalkännedom än som kan vara möjligt i en mycket stor kommun. Vi medgiva gärna att det finnes många verkligt små kommuner — med endast några hundra innevånare — där svårigheterna äro för stora, och vi vilja icke motsätta oss att sådana sammanslås. Vi förmena dock att man varit alldeles för generell i omdömena om kommuners sätt att sköta sig särskilt när man kommer upp i storleken inemot 1 000-talet. Anledningen till att inom så många dylika kommuner medlen komma till en effektivare användning än inom storkommunerna är bl. a. att man i de förra icke så noga räknar med den tid och det arbete man nedlägger på den egna begränsade hemkommunens altare, och den som gör det av intresse för saken

och kommunen gör nog knappast sämre arbete än den som gör det mera av intresse för ersättningen.

I fråga om de sociala hjälpbehovens tillgodoseende torde nog erfarenheten ha visat, att i ej allt för stora kommuner understödstagarandan ej kunnat göra sig bred samtidigt som å andra sidan — och det är ej det minst viktiga — de mera blygsamma verkligt behövande lättare kunna uppsåras och få hjälp.

Inom åtminstone vissa län är det ostridigt så att de medelstora och mindre kommunerna, om de allra minsta frånräknas, ha lägre uttaxering än de största utan att det har kunnat påvisas att de förra ha sina anordningar i sämre skick än de senare.

Länsstyrelserna och andra myndigheter, som i regel tillstyrkt bildandet av stora kommuner, ha givetvis intresse av att få så få kommunenheter under sig som möjligt. Vid krigets början tog sig detta uttryck i försök att skapa för stora kristidsnämndsområden. I ett stort antal fall avvärdades detta till sedermera konstaterad båtnad och tillfredsställelse för folket i bygderna, och vi anse att den senare synpunkten bör gå före bekvämligheten för länsstyrelserna och andra myndigheter.

Bland de skäl som framförts för storkommuner har med särskild skärpa angivits svårigheten att inom landskommunerna finna kvalificerade förtroendemän. Många som höra detta uttrycka en harmsen förvåning och enligt vår mening oftast med fog. Landsbygdens kommunalmän besitta ofta en hög grad av besinningsfullt och klokt omdöme, som kanske ej alltid tager sig så sprudlande uttryck som man på andra håll tror vara det väsentliga, men som i gengäld kan vara desto mer konsoliderat. Ämnet kommunalkunskap och dyl. utgör ofta studiecirkelnas huvudämne, och man behöver ej betvivla att ungdomen kommer att kunna axla de äldres mantlar, när dess tur kommer.

Många av bristerna hos de mindre kommunerna ha av kommittén och i propositionen överdrivits, och de fördelar som stå att vinna på inrättande av storkommuner ha i stor utsträckning överdrivits eller behandlats alltför teoretiskt och utan den intima kännedom om förhållandena på landsbygden inom olika delar av landet som måste utgöra grundvalen för bedömandet.

Då emellertid inom de minsta kommunerna otvivelaktigt svårigheter icke äro alltför ovanliga och dessa i många fall skulle mildras genom en sammanslagning, ha vi intet att erinra emot den i propositionen föreslagna lagen, som ju intet säger om graden av sammanslagning. I de fall där naturliga förutsättningar för dylika äro tillfinnandes så att fördelar verkligen vinnas vilka fuller väl kompensera nackdelarna, kommer säkerligen ej alltför hårt motstånd att resas däremot. Om sammanslagningar däremot ske blott därför att man skall komma upp till en viss angiven minimistorlek utan att opinionen i berörda kommuner kan övertygas om fördelarna, då sker enligt vår förmening en otillbörlig hänsynslöshet mot folkets verkliga intressen som ej bör komma till stånd.

Om man fastställde att undantagen från befolkningstalet 2 000 kunde vara många men däremot sällan mot minimitalet för skatteunderlaget, skulle säkerligen denna reform kunna genomföras utan den oerhörda bitterhet under långa tider framåt som eljest på många håll är att förvänta. Tanken att pastoraten i de flesta fall skulle kunna vara lämpliga områden har av föredragande statsrådet förkastats, men vi tro oss ha bättre kännedom om landsbygdens förhållanden för att kunna bedöma denna sak. Vi förmena att ingen kommun borde kunna tvingas in i större kommunenheter än den pastoraten utgöra och att det icke alltid bör framtvingas ens en sådan sammanslagning om förhållandena inom ett område icke äro gynnsamma härför.

Med anhållan att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 236 ville ansluta sig till den allmänna syn på kommunindelningen som vi här ovan anfört få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta uttala *dels* att minimigränsen för sammanslagna kommuner icke skall tillämpas restriktivt och *dels* att ingen kommun mot sitt bestridande skall tvingas ingå i kommunenheter som omfatta större område än det pastorat kommunen nu tillhör.

Stockholm den 25 april 1946.

Axel Mannerskantz.

K. E. Johanson.

Carl Beck-Früs.
